

Hai cento cincuenta anos

X. L. Méndez Ferrín

Formas de citación recomendadas

1 | Por referencia a esta publicación electrónica*

MÉNDEZ FERRÍN, X. L. (2011 [2011]). “Hai cento cincuenta anos”. *Faro de Vigo*. “El Sábado”: 2 de xullo, 4. Reedición en *poesiagalega.org*. *Arquivo de poéticas contemporáneas na cultura*.
<<http://www.poesiagalega.org/arquivo/ficha/f/995>>.

2 | Por referencia á publicación orixinal

MÉNDEZ FERRÍN, X. L. (2011). “Hai cento cincuenta anos”. *Faro de Vigo*. “El Sábado”: 2 de xullo, 4.

* Edición dispoñíbel desde o 4 de xullo de 2011 a partir dalgunha das tres vías seguintes: 1) arquivo facilitado polo autor/a ou editor/a, 2) documento existente en repositorios institucionais de acceso público, 3) copia dixitalizada polo equipo de *poesiagalega.org* coas autorizacións pertinentes cando así o demanda a lexislación sobre dereitos de autor. En relación coa primeira alternativa, podería haber diferenzas, xurdidas xa durante o proceso de edición orixinal, entre este texto en pdf e o realmente publicado no seu día. O GAAP e o equipo do proxecto agradecen a colaboración de autores e editores.

NO FONDO DOS
ESPELLOS
X.L. MÉNDEZ FERRÍN

Hai cento cincuenta anos

O día 2 de Xullo do 1861 celebráronse na Coruña os primeiros Xogos Florais de Galicia. Na atmósfera reximental propiciada pola Unión Liberal e vixiada polo sabre de O'Donnel produciuse o acontecemento

Era xa pasado o pulo revolucionario de 1846, e tamén o era o ardor de 1856, cando o Banquete de Conxo propiciara emerxencia proletaria (e pronacionalista) que Marx, ao tempo, ía analizando nos seus artigos do *New York Daily Tribune*. Con todo, Eduardo Pondal, poeta incendiario en Conxo, está nos Xogos Florais traballando escuramente como axudante do Consistorio.

A escenificación foi do gusto unionista e o fervor monárquico (ou o finximento de fervor monárquico) reflectíase na decoración e nos contidos dos poemas que competían. A un revolucionario e poeta máximo, Francisco Añón, négaselle o primeiro premio e recibe a ofensa do accésit. Hoxe chamámoslle a todo iso posibilismo, ou sexa acatamento táctico da orde imposta. Pro non se engane ningún: os organizadores dos Xogos Florais diseñaron con detalle o marco ideolóxico. Apuntábase, como albo principal, a cravar todas as frechas no sentimento e no concepto nacional de Galicia. O lema *Patria, Fides, Amor* parece facer énfase en Patria, e esta, nas composicións poéticas que se presentaron e nas seleccionadas para o "mosaico" antolóxico, non é nunca España e si é sempre Galicia.

Inda máis: os organizadores proponen dous temas obrigados para os concursantes en prosa. Un, a necesidade de construír unha Historia "filosófica" de Gal-

cia. Dous, o estudo e localización do Monte Medulio. Velai a intención política en evidencia: as raíces históricas dun pobo e o acontecemento central e heroico da súa independencia nacional perdida.

Hoxe, cento cincuenta anos máis tarde, vemos tres individualidades aliándose para que os Xogos Florais conmovesen a conciencia dos galegos, tal e como aconteceu. Elas foron Antonio de la Iglesia, Pascual López Cortón e Juana de Vega.

Todo parece indicar que Antonio de la Iglesia foi o autor da idea dos Xogos e da publicación do *Album de la Caridad*, co seu



Juana de Vega, condesa de Espoz y Mina, foi unha muller fundamental naqueles Xogos Florais.

valiosísimo "mosaico". López Cortón, home rico e xeneroso, alén da figura do librepensamento, foi o piar fundamental da financiación dos actos e da edición do *Album*. Finalmente, Juana de Vega: a viuva de Espoz y Mina que amparara no seu salón mítico todas as revolucións que se lle cruzaron na vida e que tiveran epicentro na Coruña, incluída a de 1846. Gozaba ela dunha certa impunidad por razón que non son do caso, pero a guía central da súa conducta cívica era a tripartita, a das Tres Luces: Liberdade, Igualdade e Fraternidade. Entusiasta da poesía, en 1861 Juana de Vega consagrábase mormente á Beneficencia. Procuraba que os nenos e nenas do orfanato, aquela terríbel *Arca* ou *Arquiña* onde ían parar daquela milleiros de infortunados expósitos, medrasen limpos e nutridos, fosen educados e adquirisen un oficio que os arredrase da delincuencia e da prostitución. Juana de Vega aínda negándose a que figurase en letra impresa o seu nome, dou protección simbólica aos Xogos

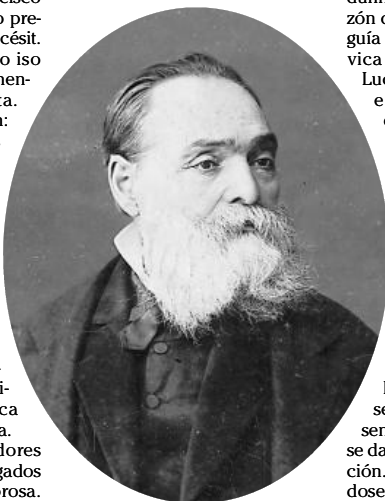
Florais e orientounos a un fin social: a axuda á infancia desvalida.

O "mosaico" que se inclúe no *Album de la Caridad* entende Galicia como unidade de cultura na que o idioma galego se encontra no mesmo nivel de aprezo e distinción ca o castelán. Antonio de la Iglesia, o colector, contempla a nosa como unha literatura nacional, e así produce a primei-

ra antoloxía ou escolma de poesía galega. Dalgúns poetas colixidos non sabemos nin res ou sabemos moí pouco, e eles pasan pálidos e perdidos na penumbra que media entre o esquecemento neto e a memoria escasa: Ramón Coiradas, Emilio Saco Brey, Santiago Somoza... Está Rosalía con vintecatros anos, presente, e tamén, evanescidas, mulleres escritoras rodeadas de escuridade, perdidas tamén no carreiro de mirtos que levan a desaparición: Amadora Tapia, Elvira Luna, Ramona Simán. Por suposto, Don Antonio pon alí uns versos resoltos e críticos dunha autora grande que Galicia venerou sempre: Concepción Arenal. Hai versos brillantes, que no *Album* se fixeron famosos, como é o caso dos dos irmáns Camino. Dado que o *Album* é obra fundacional, procura no que entón xa era pretérito, poetas que deron gloria ao idioma ou a Galicia, como os curas (tan diferentes entre eles) de Fruíme. Por razón que non certo a comprender, De la Iglesia deixou fóra do "mosaico" a poesía galega de Sarmiento. Non así a dos propagandistas de Sarmiento: Pintos e Amado.

Por fin, digamos que as poesías incluídas no *Album* entoan en coro que as veces semella confuso, cantos académicos de dazaoitostos que se combinan con apaixonados gritos da alma propios do Romanticismo. A choqueirada humorística aparece aquí e acolá interferida co diálogo de rústicos que inventara o Sarmiento antes dito. Anos máis tarde, con máis vagar e sabedoría, Antonio de la Iglesia publicaría a súa magna obra *El idioma gallego* do cal o "mosaico" do *Album de la Caridad* constitúe una sorte de ensaio xeral.

Os Xogos Florais da Coruña (1861) e o subseguinte *Album de la Caridad* (1862) non significan a primeira manifestación do Rexurdimento, como se ten dito, pro axudaron sen dúbida a que fraguase con decisión a idea de Galicia como pobo. Dotado se idioma propio e asentado nunha historia que non é a de España. De xeito moi significativo están presentes, nos Xogos e no *Album*, Rosalía, Pondal e Murguía, os mozos que, chamados polo último "precursores" sen selo exactamente, habían de lle dar á Causa pulo tan enérxico que afecta aos nosos días e agora mesmo está a condicionar a redacción de este artigo.



Antonio de la Iglesia.



Pascual López Cortón.

CAIXA POSTAL

"Pétame nas entrañas a noticia do fechamento do xornal Galicia Hoxe. Comparto a revolta de Caetano Díaz: que non me canten o responso do seculumperiné os patriotas de corazón esgazado. Certo que eu son tamén patriota atrisurado e quero facer pública, a través dos teus Espellos (no corruncho dos Espellos Cóncavos), a miña ira. Bótanlle os fecho ao soio sornal impreso monolingüe galego. Iso é todo. Durante moitos anos está a soar a cantinela de Santa Eulalia que di así: a cultura galega non debe ser máis de Resistencia. E eu dígoche que a literatura, a arte, as ciencias do home e mesmo da Natureza, ou en

Galicia son Resistencia fronte a asimilación española ou son necias. Galicia Hoxe tivo dificultades; estas acabaron consigo. Quero decirche que, para mín a supervivencia da Nación Galega é obra colectiva, e de Sisifo. Levar unha e outra vez o penedo ao cumio do alpe, para que o penedo role cara abaixo. De novo subilo outra vez. Ata que un día Sisifo triunfe sobre as leis da Física e sobre a fada que lle anula a Liberdade. Volveremos, una e outra vez. Dalle unha aperta a Antón Loupo, que fixo da Revista das Letras unha obra de arte autónoma e de conciencia práctica e interventiva. Lopo pasoulle pola dereita e sen intermiten-

tes aos chamados "axentes" (será por algo) culturais e nos fixo gozar da lucidez. Xa se irá falando onde compra de Galicia Hoxe, xornal do que me despidido descomposto".

HERIBERTO BENS
Hospital de Charenton. Val-de-Mar (Francia)

Todos aqueles que quixeren colaborar coa súa opinión en NO FONDO DOS ESPELLOS poden escribir por correo ordinario a:

X. L. Méndez Ferrín
FARO DE VIGO

Rúa García Barbón, 87. Apto. Correos, 91. VIGO